



**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In  
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ  
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]  
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ  
Aqvinatis Respondens

**Tanner, Adam**

**Ingolstadii, 1627**

III. An expediat, sine discrimine quosuis pauperes ad eleemosynarum  
acceptionem, petitionemue vbiuis locorum admittere.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)



donationē, sine respectu Patris, fili⁹ acquisiuit; quia istorū saltē vsus fruct⁹ ad Patrem pertinet. De quib⁹ fusc Syluester verbo *Eleemosyna*, & verbo *peculium*.

Deniq; ad eundē modum, etiā famuli & ancillæ eleemosynā facere possunt, aut de rebus paruis, sub quadā rati habitatione, quæ ex circumstantijs colligēda erit; vel de esculentis siue retrimētis, quæ alioqui inutiliter perirent; vel ex ijs rebus, quas de suo sibi victu subtrahūt; vel de pprio peculio, si quod habēt.

28 **ASSERTIO IV.** Quod si bona quædam sint communia; possideanturq; in comūni particulariter, ita videlicet, vt singula eius comūnitatis membra determinatū ius aliquod habeant ad aliquā eiufmodi bonorū partē, vt fit in collegijs Canonicorū, tunc ad faciendā ex his eleemosynā, extra casum extreme necessitatis, requiritur consensus singulorum ex ea comūnitate: at si possideantur in comūni collegialiter, quæ videlicet ab ipsa comūnitate, vel rectore comūnitatis libere dispensantur, ita vt singuli nō habeant determinatum aliquod ius ad quandā eiufmodi bonorum portionē, qualia sunt bona monasteriorū, tunc requiritur consensus aut maioris partis, aut eorum, qui curā comūnitatis gerunt, iuxta variam gubernationis rationem, & speciales leges singulorum ordinum. Ita ex comūni Ioannes Medina de eleemosynā q. 4. Valentia pun. 5. ex cap. *Cum omnes*, extra de constitutionibus, & cap. *Cum in cunctis*, De ijs, quæ fiunt à maiori parte capituli.

29 **ASSERTIO V.** Potest constitutus dispensator eleemosynarum, si vere egeat, etiam sibi ipsi facere eleemosynam. Ita S. Thomas a. 9. ad 3. Ratio patet; quia ipse non est deterioris conditionis, quam alij pauperes: & mens Dñi est, vt in quouis verē egentes & pauperes fiat distributio, modo non totū nec plus sibi, quam alteri paris conditionis largiatur.

30 **ASSERTIO VI.** Abundanter eleemosynā facere, vt indigentia suppleat recipientis, & sit secundum propriæ facultatis proportionē facta, laudabile est: non autē ita vt ipse recipiens superflū habeat. Ita S. Thomas q. 32 a. 10. Probatum tum ex illo Tob. 4. v. 9. *Si multus tibi fuerit, abundanter tribue*: tum ex illo 2. Cor. 8. v. 13. *Non vt alijs remissio, vobis autem sit tribulatio sed ex æqualitate.*

Quem locum expendens S. Thomas ibidē ad 3. ait. *Auctoritas inducta quantum ad hoc, quod dicit: Non vt alijs sit remissio vel refrigerium, loquitur de abundantia eleemosynæ quæ superexcedit necessitatem recipientis; cui non est danda eleemosyna, vt inde luxurietur, sed vt inde sustentetur. Circa quod tamē est discretio adhibenda, propter diuersas condiciones hominum, quorū quidā delicatius nutriti, indigent magis delicatis cibis aut vestibus. Vnde Ambrosius lib. 1. de offic. cap. 20. dicit: Consideranda est in largiendo ætas atq; debilitas. Nonnunquā etiam verecūdia, quæ ingenuas prodit naturales, aut si quis ex diuitijs in egestatē cecidit, sine vitio suo. Quantum vero ad id, quod subditur, vobis autem tribulatio, loquitur de abundantia ex parte dantis, sed sicut glossa ibidem dicit, non hoc ideo dicit, quia melius esset, scilicet abundanter dare; sed de infirmis timet, quos sic dare monet, vt egestatē non patiantur. Ita S. Thomas, indicans scilicet ob altiorē ac spirituale fidem, etiā necessaria erogare laudabile esse, vt dictū cit. q. 3. dub. 4. Ratio sumitur tum ex ordine charitatis ibidem explicato tum ex fine eleemosynæ, qui est subleuatio indigentæ alienæ.*

Quis autem ordo ac modus in eleemosynis dandis seruandus, de qua re agit S. Thomas a. 9. & 10. constat ex dictis de ordine charitatis q. 3. dub. 4. Recte vero monet Caietanus a. 10. consultius ac melius esse eleemosynas erogare dum viuus, quā erogandas legare post mortem: non solum quia illæ certiores, & ex se magis voluntariæ sunt; sed etiam quia plus profunt eroganti; qui hac ratione sæpe etiam à peccatis mortalibus, ipsoq; infernalis pœne reatu liberari potest: quod post hanc vitam fieri non potest.

#### D V B I V M III.

*An expediat, sine discrimine quous pauperes ad eleemosynarū largitionem petitionemue vbiuis locorum admittere.*

S. Thomas 2. 2. q. 32. a. 8 & 9.

**A**D hanc rem explicandam, Quæritur primo an conueniat priuatis, multū examinare eos, qui eleemosynā postulant, de morib⁹ & vitæ conditione, ne forsā indigni admittantur. Respondetur negatiue, satis enim est, non constare de indigentia petentis seu recipientis eleemosynā. Ita passim docent SS. Patres, speciatim August. l. 5. harel. qui ait: *Discite Christiani, sine diuotione exhibere hospitalitatē, ne forte cui domū clauseritis, ipse sit Christus, quē excluditis.*

Et seuerius Chrysostomus hom. 31. ad Antioch. siue potius homil. 11. in epist. ad Heb. c. 6. vt etiā ex parte referunt cap. quiescamus d. 42. ait: *Quiescamus ab hac absurda & diabolica curiositate. Si in clerum electū se dicit; si sacerdotē se nominat; scrutare. Non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est: circa maiora periculum vertitur; non enim das, sed accipis. Si vero pronurimento postulat, ne hic examines &c. Si Abraham scrutator esset, refugientes ad se angelos nunquam hospitio suscepisset. Et infra: *At simulat, in quib⁹ tremore & infirmitate: non times, ne fulmen ab hoc verbo calius accensum in te feratur? nec Christi times tribunal illud horrendū? nam etsi simulat, ex necessitate & egestate simulat, propter tuā sanctitā & inhumanitatem. Quis enim tam miser & erummosus est, vt nulla premente necessitate, pro solo pane, velit ita deturpari ac plangere, talemq; personā sustinere? Igitur illius simulatio, inhumanitatis tuæ præco fertur. Similia ex Chrysostomo hom. 11. in epist. ad Heb. cap. 6. referuntur cap. Quiescamus dist. 42.**

Idem Chrysostomus in illud Apostoli Coloss 3. *Induite vos viscera misericordiæ* ita scribit: *Vide quomodo vult nos esse misericordes: non dixit misericordes simpliciter, sed induite vos; vt quemadmodū vestimentū semper nobiscum est, sic & eleemosyna. Nec simpliciter dixit misericordiam, sed viscera misericordiæ, vt naturalem imitemur amorem. At nos contrarium facimus, & si vnum quis petens obulum accedit, contumelios & conuictijs insectamur & impostorem vocamus. Non horret homo, nec erubescit, impostorem propter panem vocari? Si vero talis imposturam facit, ob hoc ipsum, dignus est, cui misericordia tribuatur, quod ita fame premitur, vt talem habeat personam. Quis & hæcnostræ crudelitatis est redarguit; nam cum facile dare non sustinemus, innumeratas coguntur artes excogitare, vt inhumanitatem nostram fallere possint, & emollire sanctitatem.*

Ibidem



34 Idem Chrysoſtomus Hom. 2. i. in Epist. ad Rom. Ne tu, inquit, pauperes curiose inquiras; propter Christi ipsos suscipis. Quod si perpetuo curiose scrutatus fueris pauperes, fiet, ut sepe probatum coram Deo virum praetermittas, mercedemque quam ex eo habiturus eras, perdas. Ne scrutaris igitur curiose pauperum vitam atque negotia. Nam extrema illud insolentia est, pro uno pane, totam miseri hominis vitam curiose inquirere.

35 Et Gregorius Nazianzenus orat. in obitum patris. Multo, inquit praestat, ob eos qui opem merentur, immeritū, quoque perrigere, quā dum metuimus, ne in indignos beneficium conferamus, dignis etiam misericordia officia denegare. Atque eo pertinere videtur, quod scriptura inquit, panem in aquam quoque mittendam esse; ut pote nec defluxurū, nec periturū apud iustum harū rerū ponderatōrē (Deū); sed eo periturū, ubi omnia nostra collocantur, et tempus occurrit, ut unquam aliter existimemus.

36 Item Isidorus lib. 3. sent. siue de fumo bono c. 64. Quicumque egenus possit, etiamsi indignum simulat, extoro corde illi commisereri oportet. Et licet ille falsam praese indigentis speciem ferat, si tamen, qui simpliciter imperit, fructum misericordiae non amittit.

Ex quibus patet, SS. Patres eiusmodi egenorū scrutinia velut absurda & periculosa, & à Christiana simplicitate plane aliena, magnopere detestari, ut bene obseruauit etiā Theodorus Peltanus I. de elemos. c. 9. additis fere etiam frequentibus rationibus, I. Quia elemosinae fructus non nititur meritis ac virtute eius, qui elemosinā accipit, sed deuotione & charitate largientis. II. In eiusmodi examine incaute saepe multa quaeruntur, quae iure quaeri non possunt, ne in legitimo quidem iudicio, ne dū extra omne forum. Omitto probra & contumelias, quae non sine grandi iniuria saepe adiunguntur. III.

37 Etiā qui miseriae & infirmitates simulant, ut elemosinas emungant, communiter tamen vere miseri esse solent, ut pote quos non nisi grandis necessitas, ad tam abiectā mendicationis sortē solet compellere, ut supra ex Chrysoſtomo diximus. IV. Facile sub hac examinis specie, excluduntur etiam digni, & vere pauperes. V. Alienum est hoc à caelestis Patris exemplo, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Matth. 5. v. 45. Denique aliud est, esse misericordem, aliud scelerum vindicem: misericordiam Deus exigit ab omnibus, vindictam non item.

38 Quae tamen nil obstant, quo minus per viros probos, à magistratu ad hoc designatos, communia, & quasi publica quadā ab ignotis pauperibus exquirantur. Puta vnde veniant, quo vadant, cuius sint regionis vel Religionis, aliaque eiusmodi, quae ab ignotis hominibus exquiri solent. Istud enim, inquit Peltanus loc. cit. adeo non est peccatum hoc tempore, quo tam multi impostores circumcursitant, ut omnino videatur necessariū, ne dum de alijs bene mereri studemus, ciuitatem in aliquod periculum conijciamus.

39 Sed & quos aperte constat, in suam, aut aliorum perniciē elemosinae praesidijs abuti, isthaec omnino deneganda sunt, iuxta illud Eccli. 12. v. 4. Da misericordiam, & ne suscipias peccatōrē, &c. Da bono, & non receperis peccatōrē. Benefac humili, & non daeris impio: prohibe panes illi dari, ne potentior te sis: nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis, quae cumq; feceris illi:

quoniam & altissimus odio habet peccatores, & impijs reddet vindictam. Vnde Ambrosius lib. 1. off. c. 30. Pulchrum est bene velle, & eo largiri consilio, ut proffis, nō ut noceas. Nam si luxurioso ad luxuria effusionem, adultero ad mercedē adulterij largientū putas, non est beneficentia ista, ubi nulla est benevolentia; officere est enim illud, non prodesse alteri. Non sunt igitur illi elemosynis fouendi, qui in luxuriam, vel superbiam, vel aliud quodcunq; vitium, istiusmodi fomentis abuti dignoscuntur, ut bene etiam docuit Peltanus loc. cit.

Et Augustinus Epist. 48. ad Vincentiū, ut refertur etiā c. Non omnis, causa 5. q. 5. Filius, inquit, es orienti panis tollitur, si de cibo securus in iustitia negligit; quā es orienti panis frangitur, ut iniustitia seductus acquirat.

40 Quæritur secundo, an iusta vel expediens sit lex, qua quibusdā in locis cauetur, ne quis pauperū publice vel ostiatim mendicet. De hac re ita differit Peltanus loc. cit. Extra omnem, inquit, controuerſiā esse, eiusmodi leges edi & conscribi posse; modo tamē pauperibus opidanis domi manentibus ita prospiciatur, ut nihil necessarium illis desit.

41 Cum vero quaeritur, expediat ne eiusmodi leges edere; mihi sane, inquit, illarum ciuitatū consilium magis probatur, quae pauperibus ciuibus liberam mendicandi potestatem faciunt; quod ipse ibidem pluribus rationibus probat; quarū summa est. I. Quia citra publicū ararium pauperibus domi manentibus prospici comode non potest: sufficiens autem eiusmodi ararium non facile inuenitur. II. Plura incommoda, ac praesertim vestitus inopiam experiuntur pauperes qui publico sumptu domi aluntur. III. Incidunt in magna saepe commoda, qui publice mendicantes domos obeunt, quibus carent, illi qui domi detinentur. IV. Plura impetrant, qui suas miseras coram representant, quam qui absentes iuuantur. V. Multa ibi pereunt, ubi nulli sunt pauperes, qui cibum publice quaerunt. VI. Plurimum; diuites mensarum aut vestium reliquias dare malunt, quā pecunias. VII. Pauperes ostiatim circumcursitantes multis occasionem praebent salutaris misericordiae, saltem interno affectu exercendae. VIII. Etiam famuli ancillae, ac liberi ad misericordiam pronocantur, cum alias soli fere patres familias in commune pauperum ararium conferant. IX. Spectaculum est multo iucundissimum, Deoque & hominibus longe gratissimum, cernere numerosos pauperū greges magnatum ianuis assistere ciboque; & potu recreatos inde decedere. X. Denique leges, quae elemosynarū studium infirmant aut extenuant, Reipub. non sunt vtilis ac salutaris.

42 Propter has itaq; inquit Peltanus, loc. cit. aliaque eiusmodi rationes, earum ciuitatū institutū magis probandū estimo, quae verē pauperibus publicemendicandi facultatem faciunt; etsi interim aliarū, quae eam potestatem egenis ciuibus suis non faciunt, iudicium condemnare non audeā, modo tamē pauperibus domesticis rectius provideatur, quā communiter provideri consuevit. Ita Peltanus.

43 Quod iudiciū itidem mihi comprobatur. Solū addo, ipso etiam diuinae legis veteris exemplo constare, medicationis publicae vsum, per se loquēdo, si modo pauperibus aliunde satis prospiciatur, nō male phiberi; quādo Deus ipse Deut. 15. v. 4. eum improbasse videtur, cum ait: Et omnino indigens, & mendicus



non erit inter vos, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem. Vbi quidem Deus directe mendicationem non prohibet; sed vult tamen adeo liberalē esse pauperū subventionem; ijsq; à ditioribus aut ipso magistratu ita prouideri, vt publica mendicatione non egeant.

46 Quæritur tertio, an iure & conuenienter quarundam Rerum publicarū legibus à ciuitatū, pagorum, oppidorū ingressu, publica; mendicatione prohibeantur pauperes externi. De hac re sunt duæ inter Doctores sententiæ. Prima pauperū etiā externorū causam strenue agit, & defendit, quasi peregrini & aduenæ mendici nullo iure ab ingressu ciuitatū, oppidorū, pagorū, publica; mendicatione prohibeantur. In hanc sententiā proluxe & studiose differit Peltanus noster lib. 1. de Eleemosyna cap. 9. vbi inter cætera ait: Natæ sunt alicubi leges & constitutiones, veris pauperibus parū comodæ, Christianæ; charitati, & rationis quoq; legi parū consentaneæ. 47 Comperiuntur enim Res publicæ, quæ nullū omnino exterum mendicū admittunt; & si de illius miseria aperte constet. Aliæ, quæ tales quidē ad aliquot dies admittunt; verū id cum tanta cautione, tantaq; de tota miserorū vita, statu, & conditione, indagine & inquisitione, vt dubitare queas, fatius ne sit Eleemosynariū aliquod subsidiū ab eiusmodi loco expectare, an tam exactū, non absq; pœnæ periculo, sicubi lapsus, aut à vero aberrasse deprehensus fuerit, examē subire. Aliæ tandē, quæ alias, prout singulæ in suo sensu abundant, in peregrinorū egenorum receptione leges & cautiones adhibent, Quæ omnia etsi bono zelo fiant, aut fieri certe queant, aliquam tamen iniquitatis speciem præferunt.

48 Id quod sequentibus argumentis comprobat. I. Loca publica, vt sunt viæ regiæ, ciuitates, oppida, pagi, iure gentium omnibus ex equo patere debent, nullusq; eo iuris beneficio citra culpam priuari potest. Cum ergo exteri mendici, vt tales, noxa vacent, non possunt communi illo iuris beneficio spoliari. II. Nunc ab hac, iterum ab illa, rursus ab alia ciuitate arceri, aliud nihil esse videtur, quam quoddā partiale exilium, seu peculiari quædā proscriptio, quæ sine culpa nulli irroganda est.

III. Quamuis id non sit veri nominis exilium, at tamen ita ad natale solū amandari, vt nusquam alibi admittaris, est quiddam vero exilio cognatum, & manifesta comunis iuris violatio, magna; infontiū vexatio; dum illi in perpetua quadā peregrinatione versari, & sæpe in itinere omni ope destituti e-mori coguntur.

49 IV. Plurimi reperiuntur, qui in patrio solo nec habent vnde viuant, nec habere possunt. Eiusmodi ergo statutis intra patriæ limites eosdem coërcere, nihil aliud est, quam innoxios contra omne ius & fas dura fame enecare.

V. Sicut ciuicus magistratus ciuitatis incolis, qui se aliter nequeunt alere, nullo iure interdiceret potest, ne domo exeant, diuitumq; ædes eleemosynarum causa adeant, nisi necessaria vitæ alimenta ministrent; ita etiam prouinciarum rectores, locorū steriliū incolis, ne extra victum quaerant, iuste inhibere nequaquam possunt.

50 VI. In scriptura admodum commendatur omnib; & inculcatur hospitalitas Exodi 23. v. 9. Peregrino

molestus non eris; scitis enim peregrinorum animas, quia & ipsi peregrini fuistis in terra Aegypti. Et Leu. 23. v. 22. Non secabitis segetem terra vestra vsq; ad solum, ne remanentes spicas colligatis, sed peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester. Et Deut. cap. 10. v. 17. Dominus personam non accipit, nec munera, facit iudicium pupillo & viduæ, amat peregrinū, & dat ei victum atq; vestitum; & vos ergo amate peregrinos, quia & ipsi fuistis aduenæ, in terra Aegypti. Et infra: Peregrino qui intra portas tuas est, da vt comedat. Absque iure igitur peregrini pauperes hospitio eleemosynarū; prohibentur.

VII. Severe itidem Ambrosius eiusmodi legibus obistere videtur lib. 3. offic. c. 7. vbi ait. Sed & illi, q; peregrinos vrbe prohibent, nequaquā probandi: expellere eo tempore, quo debent inuare: separare à commercijs comunis parentis, suos omnibus partus negare: in ita in consortia viuendi auertere: cum quibus fuerint communia iura, cum his nolle in tempore necessitatis subsidia partiri. Fera non expellunt feras, & homines expellunt homines? Fera ac bestia communē putant omnibus victū, quæ terra subministrat, illa etiam consorti sui generis adhibent, homo impugnat, qui nihil à se alienū debet credere quidquid humani est. Quamtu ille rectius, qui cum iam perfecta processisset arate, & famem toleraret ciuitas, atq; vrin talibus solet, peterent vulgo, vt peregrini vrbe prohiberentur, præfectura urbana curam ceteris maiorem sustinens, conuocauit honoratos, & locupletiores viros, proposuit, vt in medium consulerent, dicens, tam inhumanū esse, peregrinos eijs, quam hominem ex homine excus, qui cibum morienti negaret. Canes ante mensam impatijs esse non patimur, & homines extrudimus? Hæc ille contra eos, qui grassant fame, peregrinos vrbe receptos est vrbe eijscere studebant. At eiusdem inhumanitatis est, inquit Peltanus, receptos eijscere, & recipipientes non admittere.

Verum quamuis hæc speciose & vero similiter differantur, contraria tamē sententiæ & grauissimis virorum sapientum præiudicijs, & passim quotidiana praxi stabilitur, qua in Rebus pub. quibusq; optime constitutis peregrini & aduenæ mendici, à ciuitatum ac oppidorum accessu ac publica mendicatione prohibentur. Mea vero sententiæ in sequentibus pronuntiatis consistit.

ASSERTIO I. Vagi & validi mendici, quibus sola ignauia mendicationē suadet, merito vbiuis à mendicatione arcentur. Est extra controuersia; de quibus etiam Peltanus loc. cit. ita differit: sed neque illi quoq; Eleemosynario præsidio digni sunt, qui etsi neminem concutiant, aut publice lædant, nulliusq; thorum violent, nihilominus laborem, quo alere se poterant, & iure quoque se alere debebant, auersantes, ignauia; & otij commoda de industria sectantes mentiendo & mendicando orbem obambulant, varia; artes & imposturas, quo id, quod sibi præfixum habent, consequantur excogitant. Etenim quo copiosiore eleemosynam extorqueat, adeoq; mollius cutem euret, hic se à latronibus spoliatum confingit; ille naufragio vel incendio omnibus fortunæ bonis se exutum asserit; alius iniusto exilio se multatum comminiscitur, alius rursum hoc vel illo occulto morbo se grauari caufatur; alius tandem aliud nugatur, prout vnusquisque mentiendi fucumque faciendi euasit doctor,



55 Hos quod felicitatem in mendicitate ponant, ipsaque mendicitate certa quadam ratione diuites existant, quidam non omnino ineptè *πρωχρησισεις* vocant, iuriū antisites, cum vagabundos, tum validos quoque mendicos appellant. Verum utcumque appelles, digniores plerumque sunt, in quos magistratus publice animaduertat, quam in quos magnas elemosynas conferat, ut qui non solum sint ignaui, & ab omni honesto studio prorsus alieni, sed reipublica quoque saepenumero exitiosi.

56 Nam cum istiusmodi homines sint otiosi & curiosi, & ventris causa quiduis pati & agere parati, prout vitiorum omnium mater & nutrix est otium, sua turpitudine non contenti, alijs quoque morum suorum scabiem affricant. Et ut ceteris suis sordibus nihil obessent, veris tamē pauperibus magnum prejudicium afferunt. Nam & Eleemosynarū præsidia illis intercipiunt frequenter, & vulgo eisdem exofos reddunt, multique conuicti & probris exponunt.

57 Denique præter diuinas humanasque leges, quæ id hominum genus passim detestantur, multæ graues extant causæ, cur eiusmodi vagos validosque mendicos è ciuitatibus proscribi, & si minæ & admonitiones fat non sunt, multis quoque & penis à turpi illa vita coerceri conueniat. Ita Peltanus. Atque huc præter communes leges spectat etiam ex Iure municipali Buarico lib. 5. tit. 5. articulus 1. qui est de validis & peregrinis mendicis, leprosis, stationarijs, & vagabundis, alijsque eiusmodi suspectis hominibus, in prouincia non tolerandis.

58 **ASSERTIO II.** Sed nec alij peregrini mendici, sine discrimine & præuio examine, in vrribus, alijsque communitatibus admittendi. Est itidem certum. Ratio patet, quia alioqui digni cum indignis admitterentur promiscue, & facile Prouinciæ ac Respublicæ periculis exponerentur, ut superius quæsitio 1. dictum. Eandemque etiam ob causam ratio exigit, ut sine publico testimonio, siue consensu, tales ad ciuitates non admittantur: nec improbandū publici ministrorum officium, ad hoc examē destinatū, modo illi officio suo probe & fideliter fungantur.

59 **ASSERTIO III.** Sed nec in extrema, vel quasi extrema necessitate, necessarium subsidium negandū peregrinis quibusuis, ab ijs, qui eam necessitatē perspectam habent, nec aliunde releuandā existimant. Est itidem extra controuersiam; quia extreme, vel quasi extreme egenti, siue is probus sit & Christianus, siue improbus & paganus, Eleemosyna non deneganda est, iuxta historiam Samaritani, & illud Christi Matth. 5. *Benefacite his qui oderunt vos*: quicquid Wicleffus apud Waldensem tom. 3. lib. 2. doctrin. cap. 81. dixerit, non esse peccatoribus dandam eleemosynam.

Et in casu, quo forsan tales, nisi adiuuentur, non solum secundum corpus, sed etiam secundum animam perituri videantur, ceteris etiam melioribus, de salute spirituali non ita periclitantibus, præferendi sunt, ut ex dictis de ordine charitatis patet, & recte etiam notauit Peltanus loc. cit. Et ob eandem causam, magistratus est prouidere, per ministros ad hanc rem designatos, qui scilicet pauperum examini præfunt, ut debita huiusmodi Eleemosynæ subsidia adeo egentibus, quāuis peregrinis, non desint: quia nulla magistratus autoritate fieri potest, ut

obligatio illa naturalis ac diuini Iuris desinat: quin potius eiusdem est procurare, ne humanis legibus, executio naturalis ac diuinæ legis interuerratur.

60 **ASSERTIO IV.** Vbi tamen prædicta cautio adhibetur, vniuersim improbandæ non videntur leges illæ, quæ peregrinos & vagos eiusmodi mendicos à publica mendicatione prohibent. Hæc assertio probatur, cum autoritate & exemplo sapientum virorum, ac Rerumpublicarum, in quibus passim eiusmodi leges statutz reperuntur; speciatim tum in Iure Cæsareo, tum etiam Prouinciali Buarico loc. cit. Vbi dicitur; *Cum speciatim etiam in quibusdam Comitibus Imperialibus statutum fuerit, ut quisque magistratus prouideat, quo unaquæque ciuitas, communitas, siue territorium suos mendicos sustentet, nec peregrinis permittat, in quouis loco mendicare, quod quidem in nostris ditionibus admodum necessarium est, siquidem talium peregrinorum & validorum mendicorum discursus, & quotidianus incurfus, subditis nostris, ac speciatim pauperi rusticana plebi, magnū grauamen, ac insuper vere egentibus ac morbidis, quibus necessario ex eleemosyna victitandum, graue præiudicium & incommodum pariunt. Ideo habita cum Prouincialibus nostris consultatione, ordinamus & mandamus serio, ut imposterum omnibus peregrinis & externis mendicis, leprosis, Iacobicolis, & similibus, qui passim ex una prouincia in aliam vagantur, sicuti etiam sub pietatis prætextu peregrinantibus, si qui ignoti, nec alibi perspectum domicilium, vel fide dignum testimonium habent, vel non directa via ad destinatum peregrinationis terminum pergunt, in principatibus nostris interdicta sit mendicandi facultas, nec ij mendicare ullo modo permittantur, sed ubiq; ex ditionibus nostris abire iubeantur, & ne eas posthac ingrediantur, in ipsis statim finibus ab ingressu prohibeantur, sicut iam antea in speciali ac publico nostro mandato decreuimus & mandauimus. Vbi plura in eundem sensum adduntur.*

61 Eiusmodi vero leges (in re publicam politiam concernente) virorū adeo sapientum proborumque iudicio comprobatas, vniuersim improbare & condemnare, admodum durum est, præsertim quando ijs ipsis multa experientia edoctis viris nihil aliud propositum fuit, quam priuato pauperum, non secus ac publico bono recte consultum ire. Quare etiam Peltanus, cit. lib. 1. de Elemos. cap. 9. etsi multis antea in contrariū disseruisset, ne tamen velut contra torrentem niti videretur, tandem hanc moderationem subiunxit: Neque; tamen, inquit, ea de causa hæc dico, aut disputo hoc loco, quasi leges vel constitutiones, quæ contra externos mendicos alicubi extant, condemnem: absit hoc, verum ut moneam, eiusmodi sanctiones ea seueritate vrgendas non esse, ut peregrinorum mendicorum curam, tanquam nihil ad nos pertinentem, penitus abiecissem videamur. Et Gregorius de Valentia q. 9. pun. 7. de hac ipsa re disserens, eiusmodi leges non absolute improbat, sed iudicio vult opus esse, ut statuatur, quantum liceat vel non liceat ciuitatibus excludere peregrinos pauperes. Sunt enim in ea re, inquit, diligenter ponderandæ circumstantiæ pauperū & boni communis Rerumpublicarū, & in primis etiam in eo genere cauendum est scandalum. Quæ omnia pendent ex circumstantijs casuum particularium. Ita Valentia.

62 Rationes eiusdem assertionis fere ex dictis colli-



guntur; quarum hæ sunt potissima. I. Næ ex quo in Christiano orbe, præsertim in Imperio ac circûiacentibus provincijs, tot passim imposturæ & hæreses, ac in ijs aliqua, quæ consulto latibula & secretos recessus amant, quales sunt Pickarditarû, Anabaptistarû, Schwenckfeldianorum, admodû inualuere, qui sub specie pietatis aut necessitatis, simplices quosq; , præsertim rûricos, facillime seducunt, sedisq; hæresibus velut peste inficiunt: postquã etiam tot & continua passim bella vndequaq; grassantur, quæ & proditores quamplures requirunt, quos ad omnia, præsertim munitiora loca vndiq; emittant, & innumeros latrones prædonesq; pariunt, quibus nihil facilius, quã sub specie mendicitatis pestilens suum propositum effectum dare, vix vllum examen siue cautio sufficiens esse potest, ad eiuſmodi impostores & Rerumpubl. pestes auertendas, nisi peregrini & ignoti eiuſmodi mendici penitus ab ingressu vrbium & prouinciarû arceantur: non secus ac grassante peste, non solum peste infecti, sed etiã de contagione suspecti, & qui vel transeundo saltẽ loca infecta attigerunt, ab ingressu ciuitatum ac prouinciarum seuerè prohibentur.

63 II. Ea vagorum mendicorû tolerantia comunitè in graue præiudicium indigenarum pauperum ac mendicorum cedit, quibus vnus cuiusque patria, cæteris paribus, ad benefaciendum magis obstricta est, quam externis ac alienigenis; iuxta dicta de ord. Charit. & illud Ambrosij lib. I. offic. cap. 30. *Est illa probanda liberalitas, ut proximos sanguinis tui non despicias, si egere cognoscas: melius est enim, ut ipse subuenias tuis, quibus pudor est, ab alijs sumptum deposcere.* Et illud Apostoli I. Tim. 5. *Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit &c.* v. pluribus persequitur S. Thomas q. 3. 2. a. 9. Sane cum vnaqueq; comunitas suis proprijs pauperibus abundet, quibus nonnunquã satisfieri ægre potest, cumq; externi plerunque, præsertim aduersus simplices rûricos, & in petendo multo importuniores ac procaciores sint, & ad quaslibet fraudes confingendas aptiores, quam indigenæ pauperes, facile fit, vt in elemosynis illi priores ferant, non sine graui pauperum indigenarum præiudicio.

64 III. Grandè id plerumq; esset ciuium ac provincialium grauamẽ, à tot pauperibus alienigenis. singulis quasi horis & momentis perpetuo molestari, seu satisfacere ijs velint, seu, quod ob tenuitatẽ rei familiaris plerumq; faciendum foret, postulatam elemosynam ac subuentionẽ denegare, à qua vagabundi illi non facile inanes dimitti sese patiuntur, nisi contumelias & calumnias quasi pro stipendio negatæ stipsis reponant, & nonnunquã etiam damnâ furtis ac incendijs inferant.

65 IV. Præceptum Elemosynæ ac misericordiæ hoc non requirit, vt pauperes peregrini aliunde vndiq; in patriâ pelliciantur, & ipsa quasi promptitudine succurrendi aduocentur; sed vt præsentibus, ac quouis casu superuenientibus, si verè indigeant, subueniatur: Ergo per se loquendo, contra misericordiam non peccatur, etsi publici magistratus curâ, pro bono Reipubl. ab vrbium & prouinciarum aditu arceantur.

66 V. Cum nulla prouincia, siue patria proprijs, ijsq; multis pauperibus careat, ipsa ratio postulat, vt

vnaqueq; prouincia seu patria suos ipsa pauperes aliat; quando nihil fere cuiquam à sua patria ac natiuitatis principio magis debetur, quam alimonia, ita vt inde suam vitam conferuet, vnde accepit. Quod si vbiuis locorum obseruetur, vt par est, nulla erit causa, cur pauperibus ad mendicandû alienæ prouinciæ ac territoria pateant. Quod si alicubi non fiat, id ijs ipsis eorundẽ locorû magistratibus potius & dominis, quã alienis territorijs imputandû erit.

Qua de causa etiam in Constitutionibus Bavaricis lib. 5. tit. 5. a. 3. in hunc modum cauetur: *Indigenis quosq; in locis, quos constat citra mendicationem, ex labore manuum sustentationem habere posse, posthac ne mendicationis facultas concedatur: sed vnusquisq; magistratus in ciuitatibus, oppidis, & pagis prouideat, vt vere pauperes & egentes, qui ob ætatem, egritudinem, aliamque miseriam sine elemosyna viuere non possunt, ijs solum locis, vbi nati sunt, vel antebac diu habitauerunt, siue in ciuitatibus, siue in oppidis, aut pagis Elemosynarum præstatione sustententur, neque sinantur alijs locis mendicationis causa discurrere. Vbi simul etiam plures cautellæ adiunguntur.*

Et ibidem articulus 5. sic habet: *Singulorû item locorum magistratus, nempe Officiales nostri in suis territorijs, Prouinciales in suis dominijs, & Hoffmarctus, itemque consules & senatores in ciuitatibus & oppidis, curam adhibeant, vt mendicorum filij, qui per ætatem, & valitudinem ad suum panem lucrandum idonei sunt, vel ad seruitia adhibeantur, vel ad discenda artificia aduocentur, vt tempestiue à mendicantibus parentibus abacti, labori ac seruitijs assueſcant, neq; mendicationi perpetuo inhaerant.*

Optimus est etiam eiuſdem loci articulus 7. vbi statuitur: *Cum etiam frequentis adeo mendicationis causa non minima sit, quod plebei homines, tam in ciuitatibus & oppidis, quam in pagis, liberos suos mendicationi aut otio assueſcere sinunt; eosque nec ad discenda artificia, nec ad aliud quidpiam, vnde se honeste alere quandoque possint, aduocent, eaque interim sic cordia parentum, non solum in liberorum, sed etiam in Reipublica aliorumque multiplex damnum & grauamen cedit: ideo serio mandamus, vt parentes liberos suos, vbi ad laborandum siue discendum idoneam ætatem attigerint, nullo modo in otio educant, sed tempestiue ad discendum aut laborandum, & si ipsi ad propria opificia non indigeant, ad seruiendum adigant; & si forsitan ipsi occasionem non habeant, applicandi liberos ad discendum, laborandum, aut seruiendum, id ipsum magistratus significent, cuius opẽ ac promotionem implerent. Qui vero parentes hoc mandatû nostrû neglexerint, suos liberos ad laborandum & discendum idoneos per vacordiam & negligentiam in mendicatione vel otio instituerint, per magistratû loci, à ciuitate, oppido, territorio, pago, vbi habitabant, in aliorum exemplum, sine remedio eiciantur. Quæ quidẽ si in singulis ditionibus ac prouincijs obseruarentur, iã pauperibus cuiusq; loci satis de alimonia prospectû foret; præsertim quando vbi subditi & plebei admodû sunt tenues & egentes, domini fere eo solent esse opulentiores ac ditiores, quorû hoc ipso etiã est, prouidere, ne plures vnoquoq; loco incolẽ admittantur, quã qui ibidẽ comode ali possint.*

Ex quibus etiam facile ad rationes in contrarium oppositas responderi potest. Ad primû responderetur, loca & vias publicas, iure gentium omnibus patere

debere,



debere, nisi ex certa personarum conditione morale damnum & periculum Reipub. immineat; vt tempore infectionis seu pestis accidit, &c.

71 Ad secundum & tertium respondetur, exiliū non esse, ad suam patriam mendicantes ablegare. Quod si per accidens nonnunquam tales mors præoccupet, id publico bono iure posthabetur, nec alienis prouincijs, siue Dominis, sed sibi illi, suæque patriæ imputare debent.

Ad quartū respondetur ex dictis, non deesse modum, quo vnaquæque patria suis pauperibus prouideat. Quod si extraordinaria necessitas interuenierit, vicinorum erit, pro Christianæ charitatis debito, eidem pro viribus succurrere.

Ad quintum respondetur, disparitatem esse; nam indigenas pauperes vnaquæque patria de suo alere tenetur, non ita externos.

Ad sextum. Hospitalitas laude digna, ac in præcepto est vbi sine præiudicio ac damno Reipublicæ & domesticorum exhiberi potest.

Ad septimum dico, Ambrosium agere non de peregrinis & externis, sed de indigenis seu incolis, qui tempore famis ex patria eijci non debent. Alioqui nulla Respubl. tenetur, quibuslibet aduenis & peregrinis ius ciuitatis aut domicilij concedere, vt patet. Cætera incommoda auertentur, si id, quod assertionem tertia notauimus, obseruetur.

#### DVBIVM IV.

*An, & quando, seu quibuscum circumstantijs fraterna correptio sit in præcepto.*

S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 2. 3. 4. 5. & 6.

72 **S**upponendum ex S. Thoma cit. q. 33. correptionem aliam esse iuridicam, quæ scilicet per se & directè spectat bonum publicū; aliam esse fraternā, quæ per se ac directè spectat emendationē & bonū ipsius peccātis, ad eoque ordinatur in remediū peccati, quatenus quoddā ipsius peccantis malum est, quæque vt ait S. Thomas cit. q. 33. a. 6. non habet conditionē, sed simplicē admonitionē. Illa spectat ad iudicē, & ad tractatum de Iustitia: hæc velut opus misericordie spiritualis (ex quo etiam aliorum consimilium operum obligatio faciliè patescit; præter ea, quæ de ijs in proprijs locis dicuntur) cuiquam, etiam priuato conuenit, & ad hunc locum pertinet. Estq; vel actus elicitus misericordie, vel charitatis, secundum diuersa motiua; vt de elemosyna dictum dub. 1. & 2. Hoc supposito, quod ad præceptum correptionis fraternæ attinet, est

73 **ASSERTIO I.** Est aliquod præceptum de correptione fraterna, sub peccato mortali obligans. Est mens S. Thomæ q. 33. a. 2. & communis. Probatur ex Leuit. 19. v. 17. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice (cum opus est) argue eum; ne habeas super illo peccatum.* Ecclesiastici 17. v. 12. *Et mandauit illi (Deus protoparentibus) unicuique de proximo suo.* Et cap. 19. v. 14. *Corripe amicum: sæpe enim fit commissio.* 1. Timoth. 5. v. 20. *Peccantes coram omnibus argue, vt & ceteri timorem habeant &c.* Matth. 18. v. 15. *Si autem peccauerit in te frater tuus uade, & corripe eum in ter te & ipsum solum.* Luc. 17. v. 3. *Si peccauerit in te*

*frater tuus, increpa illum.* Vbi vocula *in te*, vel idem est, quod, *coram te*, seu sciente te; hoc ipso enim sua natura peccatum offendit, quod cognoscitur: vel ex paritate rationis, ad quodlibet peccati genus accommodari debet.

74 Idem ex instituto tradit Augustinus libro de corrept. & grat. Et lib. 1. de ciuit. cap. 9. hanc ipsam etiam inter alias causam esse docet, cur cum malis sæpe flagellentur & boni; qui cum boni sint, sæpe tamen ex humano timore malos non corripiunt, vt debent. Ratio est; quia tenemur, qua possumus ratione, non minus miseriam proximi spiritualem, in peccati nocumento potissimum sitam, quā temporalem auertere & subleuare: commodissima autem ratio est correptio fraterna, per quam intelligitur omnis admonitio, obtestatio, informatio & instructio, ad corrigendū proximi peccatum ordinata. Quæ ratio etiam probat, hoc præceptum esse naturale; vt recte docet Valentia q. 10. p. 2. iuxta Aristotelem 6. Eth. cap. 3.

75 **ASSERTIO II.** Hoc præceptum, cum affirmatiuū sit, obligat non pro semper, sed pro certo tantum tempore, certisq; circumstantijs, quarū aliæ requiruntur ex parte materiæ, seu peccati corrigendi; aliæ ex parte personæ corrigentis; aliæ ex parte personæ corrigendæ. Ita S. Thomas loc. cit. & communis. Primum patet; quia hoc præcepto præcipitur, non prohibetur actus positivus. Ratio secundæ est, quia id est commune omnibus præceptis affirmatiuis. Accedit quod alias inutilis, sæpe etiam noxia foret correptio, vt mox patebit, ex seqq. assertionibus.

76 **ASSERTIO III.** Vt præceptum hoc sub mortali obliget ex parte materiæ requiritur primo, vt id, vel secundum se sit peccatum mortale, vel certe aliqui in graue nocumentum spirituale proximi cedat; vt si peccatum aliquod veniale sit alicui propinqua occasio peccandi mortaliter; aut si in religione venialia quædam adeo sint in viridi obseruantia, vt à plerisque impune committantur. Est enim talis libertas & licentia magnum malum religiosi ordinis, & graue impedimentum perfectionis; quod proinde saltem Prælati ordinum tenentur sub mortali pro viribus emendare. Alioqui veniale per se (cæteris circumstantijs concurrentibus) sub veniali quidem corrigendum est, vt recte Syluester V. *Correptio*; Caietanus, Bannes, & Valentia hic q. 33. a. 2. iuxta illud Ioann. 13. v. 14. *Et vos debetis alter alterius lauare pedes*; attamen non sub mortali, ex communi, quia materia leuis est.

77 Circa peccata verò, in quibus ignorantia excusat proximum à culpa mortali, hæc capita sunt notanda. Primo; publicus Doctor siue concionator generatim tenetur necessariam doctrinam de peccatis vitandis pro ratione officij tradere, iuxta illud 1. Corinth. 9. v. 16. *Vt enim mihi est, si non euangelizauero.* Secundo; Si admonitio seu instructio particularis non credatur profutura, sed potius obfutura, omittenda est; nisi fortè ignorantia cedat in aliorū damnū, seu periculum, cuius potior habenda sit ratio. Tertio; in causis matrimonialibus, inuincibilis ignorantia facti particularis, vel etiam obscuri iuris; ob quod accidit matrimonium contractum esse nullum, regulariter dissimulanda est, ob securum scandalū, iuxta cap. *Quia circa*, de consanguinitate,